

Щербак О. А.,

аспірант відділу економіки, менеджменту
та трансферу інновацій в тваринництві

Науковий керівник: Маренич Т. Г., головний науковий співробітник
відділу економіки, менеджменту та трансферу інновацій
в тваринництві, доктор економічних наук, професор
Інститут тваринництва НААН України,
м. Харків

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Аграрний сектор України відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави, продовольчої безпеки та розвитку національної економіки. Водночас функціонування аграрних підприємств в останні роки відбувається під впливом численних дестабілізуючих факторів, серед яких особливе місце займають військові дії на території України, глобальні економічні трансформації, кліматичні зміни, порушення логістичних ланцюгів та зростання рівня конкуренції на світових ринках. Сучасні виклики зумовлюють підвищення рівня невизначеності та ризиків у діяльності аграрних підприємств, що потребує формування нових підходів до управління їх економічною стійкістю. У таких умовах економічна стійкість виступає не лише як здатність підприємства підтримувати стабільність фінансово-господарської діяльності, але й як можливість адаптуватися до змін зовнішнього середовища, ефективно використовувати ресурси та забезпечувати довгостроковий розвиток.

Аналіз статистичних даних показав, що загалом розвиток галузі має циклічний характер і супроводжується періодами підйому, спаду та подальшого відновлення. В останні роки на економічну стійкість аграрних підприємств суттєвий вплив мали тривала фінансово-економічна криза, посилена конкуренція, політична нестабільність, які змушують господарства не лише забезпечувати власне виживання, а й безперервно розвиватися для збереження своїх позицій на ринку. Бойові дії в країні ще більше загострили існуючі проблеми в аграрному секторі та знизили його потенціал. Втім, попри втрати через війну, аграрні виробники продовжують діяльність у складних умовах, підтримуючи стабільність економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку країни та здійснюючи експорт продукції на міжнародні ринки.

Варто зазначити, що економічна стійкість є багатограним поняттям, як і сама господарська діяльність. Відповідно, в науковій літературі існують різні підходи до її трактування залежно від рівня економічних процесів. Її можна розглядати на рівні підприємства, галузі та національної економіки. Зокрема, Савченко М. узагальнила наступні авторські підходи до визначення сутності економічної стійкості: економічна стійкість як фінансова стійкість, як стабільність діяльності й рівноважний стан соціально-економічної системи, як можливість або здатність і як підтримка оптимальних характеристик соціально-економічної системи [2, с. 8–10]. Дослідниця сформулювала власне визначення

економічної стійкості підприємства як комплексного поняття, що відображає здатність підприємства підтримувати достатній рівень економічних параметрів, які забезпечують його ефективне функціонування й сталий розвиток, і формують пріоритетну унікальність підприємства забезпечувати його конкурентоспроможність на ринку [1, с. 14]. Економічна стійкість аграрних підприємств займає важливе місце у забезпеченні сталого розвитку аграрного сектору в умовах посилення глобальних викликів, зокрема кліматичних змін, геополітичної нестабільності, зростання продовольчих ризиків і волатильності світових ринків [2, с. 306]. Доречно зауважити, що в наукових джерелах поряд з терміном «економічна стійкість» використовується поняття «резильєнтність», які трактують як здатність протистояти труднощам або швидко відновлюватися після них чи міцність щодо негативних факторів [3, с. 192].

Вважаємо, що економічна стійкість аграрних підприємств – це комплексна характеристика їх діяльності, яка відображає здатність підприємства забезпечувати стабільне функціонування, ефективно використовувати ресурси, зберігати платоспроможність і конкурентоспроможність, а також адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища з метою досягнення довгострокового розвитку. У більш розгорнутому вигляді це поняття можна трактувати наступним чином: економічна стійкість аграрних підприємств – це здатність суб'єкта господарювання аграрної сфери протистояти впливу ризиків і дестабілізуючих факторів (економічних, природно-кліматичних, соціальних, воєнних), підтримувати рівновагу фінансово-економічної системи, відновлюватися після кризових ситуацій та забезпечувати безперервність і ефективність виробничо-господарської діяльності. До ключових складових економічної стійкості доцільно віднести такі: фінансову стабільність і платоспроможність; ресурсну забезпеченість (земельні, трудові, матеріальні ресурси); виробничу ефективність; адаптивність до змін (ринкових, кліматичних, політичних, воєнних); інноваційний потенціал; конкурентоспроможність. Тільки в сукупності ці складові будуть повною мірою характеризувати економічну стійкість аграрних підприємств.

У контексті сучасної парадигми теорії управління стійкістю як економічним процесом, управління економічною стійкістю аграрних підприємств представляється вченими як «управлінський процес, що забезпечує відповідний стан її функціональних складових, завдяки яким забезпечується беззбитковість виробництва та зростання конкурентоспроможності продукції» [4, с. 15]. На наш погляд, у цьому визначенні подано дещо звужене трактування результату управління – вказано лише беззбитковість і конкурентоспроможність, але не враховано адаптивність, розвиток, стійкість до ризиків, як важливі складові поняття. Тому, під управлінням економічною стійкістю аграрних підприємств слід розуміти цілеспрямований процес планування, організації, регулювання та контролю діяльності підприємства, спрямований на забезпечення його стабільного функціонування, ефективного використання ресурсів, своєчасної адаптації до змін зовнішнього середовища та протидії ризикам з метою досягнення довгострокового розвитку і конкурентоспроможності.

Ключовими напрямками підвищення стійкості аграрних підприємств є: забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління ресурсами; впровадження інноваційних технологій і цифровізація виробництва; диверсифікація діяльності та розширення ринків збуту; удосконалення системи управління ризиками та адаптація до змін зовнішнього середовища; підвищення конкурентоспроможності продукції; кооперація тощо [5, с. 301; 6].

В умовах війни, кліматичних змін, глобалізації та технологічної трансформації аграрні підприємства стикаються з комплексом нових викликів. Це обумовлює необхідність розробки ефективних підходів до управління економічною стійкістю як основи їх конкурентоспроможності, адаптивності та сталого розвитку. Управління економічною стійкістю аграрних підприємств доцільно розглядати як управлінський процес, спрямований на підтримання належного стану ключових функціональних складових діяльності підприємства, що забезпечує його безбиткове функціонування, підвищення конкурентоспроможності, адаптацію до змін зовнішнього середовища та сталий розвиток.

Список використаних джерел

1. Савченко М. Розвиток категоріального базису «економічна стійкість». *Галицький економічний вісник*. 2019. Том 57. № 2. С. 5-17. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.02.005
2. Томашук І. В. Стратегічні пріоритети сталого розвитку аграрного сектору в умовах глобальних викликів. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 6 (57). С. 302-312. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-40>
3. Харченко О. С. Методичні засади створення економічної резильєнтності підприємств агропромислового комплексу під час дії воєнного стану. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2025. Вип. 1 (46). С. 191-199. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2025-1.28>
4. Вініченко І. І., Крючок С. І. Економічна стійкість підприємства та її складові. *Агросвіт*. 2016. № 24. С. 15-20. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/24_2016/4.pdf
5. Халін С. В. Стратегічні аспекти формування системи та механізму управління потенціалом економічного зростання аграрного підприємства. *Бізнес Інформ*. 2025. № 8. С. 301-307. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-301-307>
6. Emmanuel Kojo Gyamfi, Zag ElSayed, Jess Kropczynski, Mustapha Awinsongya Yakubu, Nelly Elsayed. (2024). Agricultural 4.0 Leveraging on Technological Solutions: Study for Smart Farming Sector. Human-Computer Interaction (cs.HC); Computers and Society (cs.CY). Cite as: arXiv:2401.00814v1 [cs.HC]. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2401.00814>